

door Samuël deed verbieden (1 Sam. 7 : 3.): „Zoo doet de vreemde goden uit het midden van u weg, ook de *Astaroth*.”

Wie van deze dingen iets zien wil, behoeft er niet voor naar Palestina te gaan: in het Museum Scheurleer te 's-Gravenhage (tegenover Bronovo) zijn voorwerpen uit het tijdperk der aartsvaders (± 1600 vóór Christus) bijeengebracht, die boeren uit het dorpje Balâta aan den voet van den berg Ebal hebben opgedolven. Dien berg Ebal vindt ge in Deuteronomium en Jozua herhaaldelijk genoemd als tegenvoeter van den berg Gerizim (waar ook opgravingen plaats hebben). Sichem (= schouder) lag als een schouder tegen den berg Ebal aan. En toen de Israëlieten Kanaän binnenkwamen, moesten zij (Deuter. 11 : 29 en Jozua 8 : 33.) „den zegen uitspreken op den berg Gerizim en den vloek op den berg Ebal.”

Is het wonder, dat de geleerden met groote belangstelling deze opgravingen volgen, om er hun Godsdienst-historische studiën mee te verrijken? En zouden wij, die onzen Bijbel lezen, ons niet verheugen in dergelijke vondsten, die, al hebben wij ze niet noodig ter bevestiging van de waarheid van Gods Woord, toch zoo veel te zeggen hebben tot hen, die met minachting spreken over de „oudwijsche fabelen” in den Bijbel?

V. D. M.

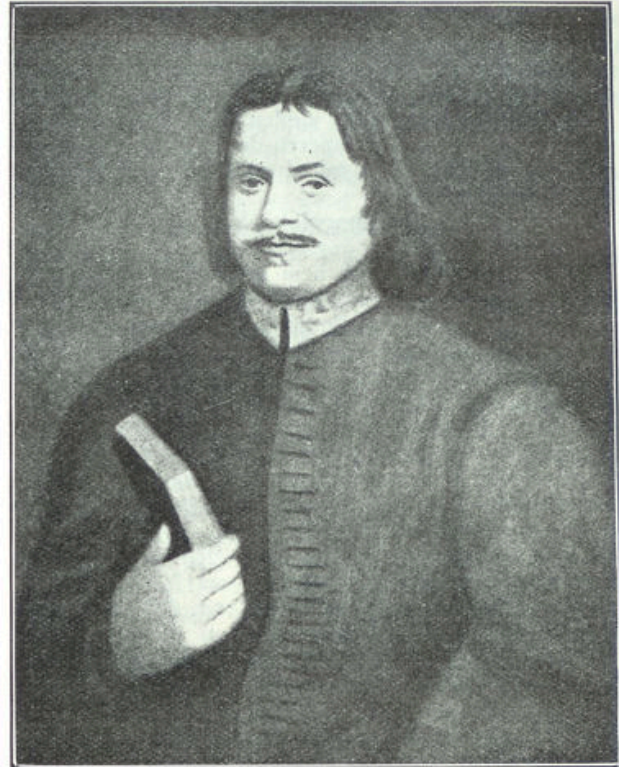
BOEKBESCHRIJVING

Bunyan-lectuur

IN 1628 WERD JOHN BUNYAN IN ELSTOW geboren, en zoo is dan 1928 een gedenkjaar. In dit gedenkjaar verschenen twee belangrijke boeken: a. een nieuwe vertaling der beroemde *Christen- en Christinereis* van de hand van Ds. A. G. Wolf, die haar tevens van een keurige inleiding voorzag, en b. *Blikken in Bunyans Pelgrimsreize* door Dr. J. H. Gunning J. Hz. Beide werken zijn geïllustreerd. Dr. Gunning vatte zijn taak breed op en heeft den persoon van Bunyan ten voeten uit geteekend; laat hem zien in de sfeer van zijn omgeving; zet hem in de lijst van zijn tijd, en liefde en talent wedijveren om een getrouw beeld te ontwerpen van den rijkbegaafden ketellapper, dien men met niemand minder dan met Dante en Shakespeare heeft willen vergelijken.

John Bunyan is een toonbeeld geweest van Gods ontferming in Christus. In zijn jeugd leidde hij een losbandig leven; ook in de eerste jaren van zijn huwelijk was hij nog bekend als een vloeker. Maar God heeft hem geroepen tot Zijn dienst en verschillende middelen gebruikt om dezen man een anderen levenskoers te doen kiezen. Hij vond de enge poort en zette zijn voeten op den smallen weg, die ten leven leidt. Bunyan leefde in een veelbewogen tijd. Hij heeft den burgeroorlog gekend: de tyrannie der Engelsche vorsten en de weinig zachtere regeering van protector Cromwell. Na zijn bekeering ging de ketellapper preeken en omdat dit verboden werd en hij er niet mee wilde ophouden, raakte hij in de gevangenis. Tot driemaal toe. Daar in de gevangenis schreef Bunyan *de Pelgrimsreis*, het boek, dat tot de wereldliteratuur behoort. De regeering van Jacobus II heeft Bunyan nog beleefd. In 1688 overleed hij, vóór den nieuwen koning, onzen stadhouder Willem III, de kroon werd aangeboden.

Ik heb hier in een paar lijnen het leven van Bunyan geteekend: het is minder dan een schets. Ik vertelde

JOHN BUNYAN

niet, hoe het hem ging onder de Engelsche heerschers één voor één, en niets van zijn huwelijksleven met Mary en met zijn tweede vrouw. Niets van zijn gezin. Het is me ook eigenlijk alleen te doen om de Bunyan-lectuur. Wie het leven van dezen merkwaardigen man wil leeren kennen, leze Dr. Gunnings boek. In bijzonderheden is het daarin beschreven en we begrijpen, hoe het werk van Bunyan door zijn persoonlijkheid werd gestempeld.

De tijd spiegelt in de boeken van dezen ketellapper. Oorlogsrumoer lawaait in meer dan één geschrift, en Bunyan, de ziener, had dan ook in eigen leven, in het leven van den mensch, den strijd gezien tusschen licht en duisternis, en in den oorlog van zijn tijd allerlei symboliek gevonden, die hem dien strijd beeldde.

„De Heilige Oorlog,” dien hij zelf gevochten had, was hem de realiteit van zijn leven, en hij geloofde aan de overwinning, omdat hij een krijgsknecht was van den Onoverwinnelijke.

Bunyan was een dichter. Of, als deze karakteriseering tot misverstand kan leiden, hij was een man met een rijke fantasie; een fijngevoelig mensch; de harp van zijn zieleven gaf geluiden bij het minste zuchtje, dat er streek langs de snaren.

Een man, die een zwaren zielestrijd door te worstelen had, eer hij den vrede vond bij God; een strijd, zoo zwaar, omdat het zieleweefsel zoo ragfijn was.

Dr. Gunning heeft op voortreffelijke wijze ons dezen knecht Gods geteekend in dien klaren, fijnen stijl, die zijn geheim is. Met heel zijn ziel was hij er bij, toen hij het leven van Bunyan, dat langs hem heen trok, uitlijnde en het gloed en kleur gaf.

Het tweede gedeelte van zijn boek is 't meest omvangrijk.

Dat beantwoordt aan den titel:

Blikken in Bunyans Pelgrimsreize. Hier geeft de auteur zijn gedachten over de reis van Christen en over de Christinnereis; hier richt hij onze aandacht op allerlei toestand en gebeuren door Bunyan geteekend; op al die allegorische personen, die de pelgrims op hun weg ontmoeten. En dan weidt hij nog al eens uit over een en ander en dan is het Gunning zelf, dien we hooren.

Gunning, den evangelist. Den man, die altijd ziet, tracht te zien althans, de ééne, heilige, algemeene, Christelijke Kerk. Die de Kerk ziet midden in den wereldbrand. Die bang is van al die „gewichtigheden,” waarmee heel wat Christenen elkaar 't leven verzuuren. Die van den berg af de ruitery van theologiseerend Nederland ziet, in wilden ren groep tegen groep — de lange sabels hoog en strijdend — maar die het alles ziet, zooals De Génestet het zag: als een stofwolk. Bunyan is de prediker naar Gunnings hart. Omdat bij dezen prediker Christus 't één en 't al is. Omdat hij zoo „verkwikkend-nuchter” is. Zoo gezond-vroom. Omdat hij zoo hoog staat boven alle klein gedoe. Omdat hij zoo eenvoudig is, zoo „nederig van hart.”

Ik heb geen plaats om hier een en ander af te schrijven uit dit rijke boek. Ik kan niet anders dan het wenschen in de handen van al mijn lezers en lezeressen.

Bunyan heeft heel wat geschreven, maar de *Christenen Christinnereis* staat nog altijd bovenaan. Dat is het boek van dezen begaafden droomer.

Bunyan pakte z'n menschen. Dat blijkt al hieruit, dat er in Londen op een wintermorgen om zeven uur twaalf honderd naar zijn prediking luisterden. Dat men sprak van Bisschop Bunyan.

Bunyans *Pelgrimsreis* boeide geslacht na geslacht en volk na volk. Zelfs kinderen lazen de allegorie belangstellend uit, als voelden ze, hoe het hier ging om het allervoornaamste, om wat ieder mensch noodig heeft in leven en sterven.

Toch is dit boek geen kinderlectuur. En men moet ook maar niet trachten om het te bewerken voor de jeugd, want dat loopt toch op mislukking uit. Het ligt boven het niveau, tot waar het kind reikt. Het is het boek van de gerijpte menschenziel. Het boek van het volgroeiende leven. De zorgen des levens — de strijd des levens in al zijn nuanceeringen — het geloof en zijn kamp tegen ongeloof en twijfel — de gang door de diepte — dit alles, wat het kind niet doormaakt, niet verstaan kan, wordt er in uitgewerkt. Bovendien is er geestelijke onderscheiding noodzakelijk om de allegorie te begrijpen.

We zouden het boek kunnen vergelijken met *De kleine Johannes* van Dr. Van Eeden. Deze teekent ons in allegorie z'n jeugdijaren met zon en schaduw — met strijd en ontzuivering — met de gevangenschap door de macht van de materialistische levensbeschouwing. Maar hij lost de problemen niet op en wijst den weg ter verlossing niet.

Bunyan ontleedt eveneens fijn-psychologisch, maar hij kent de overwinning na den strijd en den weg tot den vrede. De ziel des menschen is onrustig, tot ze rust in God — dat is de ervaring van den pelgrim. En dit is nu zinbeeldig geschetst door den ketellapperdroomer. Hier is het onedele der wereld uitverkoren; hetgeen niets is — naar de wet des Koninkrijks, dat geen vleesch zal roemen voor Hem, maar dat het zijn zal, zooals geschreven is: Die roemt, roeme in den Heere.

Dit boek nu is door Ds. Wolff, den pastor van 's-Graveland opnieuw vertaald. Deze fijne geest had

contact met den geest van Bunyans hoofdwerk. De vertaling getuigt van groote toewijding. Zonder de sfeer te schenden geeft hij ons als in boeienden romanstijl, in keurig Nederlandsch, de Bunyan-visie weer. En daarom geeft hij een sublieme inleiding tot Bunyans werk.

Met een meesterschap over de taal als weinigen zóó bezitten, geeft hij zijn gedachten over Bunyans schepping kernachtig weer. We benijden het gehoor van Ds. Wolf, dat elken Zondag van een prediker mag genieten, die zoo teer de geestelijke dingen aanvoelt en beschikt over zulk een taalkracht. Die zelf in treffende metaforen zijn diepste denken over Bunyans droom weergeeft.

Die bij het lezen van de *Pelgrimsreis* de impressie onderging van een „Alpenlucht van prikkelende geuren.” Die ongeschonden liet de locale en temporale tinten van dit 17e eeuwse verbeeldings-product. Die in den Meinacht van geuren het beeld vond van de sfeer van Bunyans meesterwerk.

En toch, hier is geen overschatting. Ds. Wolf ziet het zeer wel, dat dit werk voor alle tijden toch geen werk voor onzen tijd is in dezen zin, dat het de problemen van ons leven oplost.

Het is juist: „de geestelijke moeilijkheden zullen voor menig mensch van onze dagen pas daar beginnen, waar Bunyan ophoudt.” Geen antwoord geeft het op de brandende vragen van ons geslacht op sociaal en cultureel terrein. Zelfs de beginselen, die hierbij leiding kunnen geven, ontbreken. Neen, het boek van Bunyan is de Bijbel niet. Maar het teekent het leven van den Christen; het is illustratie van belofte en bedreiging, in Gods Woord te vinden. Het ontleent zijn licht aan dit Woord. Het zegt ons in z'n allegorisch verhaal, dat Gods Woord in het leven van den Christen bewaardheid wordt. Het doet ons den Christen zien in zijn zwakheid en in zijn kracht; in zijn armoede en in zijn rijkdom. Het doet ons hem zien strijdend, volhardend strijdend tot het einde. Het einde kroont het werk. En het geheim dezer kroning leeren we kennen, als we den moeden pelgrim zien bij het Kruis, waar de last der zonde hem van de schouders glijdt. A. L. v. H.

Voorkómen is beter dan genezen. — Zoo denkt men ook in het Oosten, en om de sprinkhanenplag zooveel mogelijk tegen te gaan, verzamelt men de eieren, die gevonden worden in holletjes van droge aarde. Bij zakken vol worden de sprinkhaneneieren aangebracht en vernietigd.